

Meten is weten: de empowerment-barometer van ArmenTeKort

ArmenTeKort is een lerende organisatie. We willen als organisatie inzichten verschaffen in de bijdragen die ArmenTeKort levert in veranderingen in het leven van onze buddy's enerzijds en op maatschappelijk niveau anderzijds.

Impact volgens de twee ArmenTeKort-pijlers

Als organisatie kent ArmenTeKort twee belangrijke pijlers: 'de buddywerking' en 'de beweging'. Elk van deze pijlers onderschrijft een doel en daaraan gekoppeld, een beoogde impact.

Het ultieme doel van 'de beweging' is het overtuigen van alle Belgische politieke partijen om, naar aanloop van de federale verkiezingen van 2024, een voorstel tot wetswijziging om kansarmoede onwettig te maken, op te nemen in hun partijprogramma's. Of deze verandering uiteindelijk tot stand komt en, zo ja, wat de bijdrage van ArmenTeKort daarin zal zijn, is vandaag nog niet in kaart te brengen. Daarom ligt de focus van de impactmeting tot nu op de tweede pijler: 'de buddywerking'.

De verwachte effecten¹ van de buddywerking zijn duidelijk in kaart gebracht in de ArmenTeKort-veranderingstheorie. Die stelt dat er, zowel voor kanszoekende als voor kansbiedende buddy's, effecten op korte én lange termijn zullen zijn. Voor kanszoekende buddy's wordt op korte termijn verwacht dat zij hun eigenwaarde zullen terugvinden en aldus een toegenomen empowermentgehalte zullen ervaren. Deze stap zorgt er op lange termijn voor dat buddy's veranderingen/verbeteringen zullen doorvoeren op belangrijke sleuteldomeinen in hun leven (bv. woon- of werksituatie). Voor kansbiedenden biedt het buddyschap vooral kansen in hun persoonlijke ontwikkeling, wat hopelijk resulteert in een verhoogde burgerparticipatie met betrekking tot kansarmoede.

Methodiek

De kern van het ArmenTeKort impactverhaal wordt gevormd door het concept van empowerment. Het terugzetten van kanszoekende buddy's in hun kracht en eigenwaarde is waar het buddytraject om draait. Aangezien empowermentversterking een langzaam proces is, werd bij het opstarten van ArmenTeKort beslist om een buddytraject twee jaar te laten duren. Alle onderzoeken die tot nu toe werden gevoerd door of in samenwerking met ArmenTeKort tonen aan dat kanszoekende buddy's inderdaad meer empowered uit het buddytraject komen.

De ArmenTeKort empowerment-barometer zag het levenslicht in de zomer van 2018. Vanaf die dag wordt ernaar gestreefd om bij elk opstartend traject zowel aan de start, op het einde als onderweg in kaart te brengen waar de kanszoekende buddy stond wat betreft empowerment.

¹ We hebben enkel meetinstrumenten ontwikkeld om bedoelde effecten van het buddyschap in kaart te brengen. Allicht zijn er ook onbedoelde effecten van de buddywerking (bv. kansbiedenden die betere werknemers worden na het volgen van de opleiding). Zulke effecten komen ons op sporadische wijze te oren, maar worden niet op structurele wijze in kaart gebracht.

Sinds de start in 2014 werden er tot op heden 248 buddytrajecten afgerond, dit zijn trajecten waarbij een kanszoekende en een kansbiedende buddy twee jaar samen op pad zijn geweest (of trajecten waarbij de buddy's voor het einde van het tweejarig traject aangaven dat ze het traject als afgerond beschouwden²).

Van de 248 afgeronde trajecten gingen er reeds 136 voor de zomer van 2018 van start. Voor deze trajecten is het dus niet mogelijk om de evolutie van empowerment in kaart te brengen omdat de empowerment-barometer nog niet beschikbaar was bij de start (en/of einde) van het traject.

Bij de overige 112 trajecten vulde de kanszoekende buddy in 51 gevallen (45.5%) zowel een nulmeting in, aan de start van het traject, als een eindmeting, aan het einde van het traject. Deze 51 trajecten worden bij ArmenTeKort gelabeld als 'correct afgeronde' trajecten. Zij vormen de basis voor onderstaande analyses.

De empowerment-barometer is een vragenlijst die is opgebouwd uit 25 stellingen³ waarbij mensen kunnen aanduiden in welke mate ze het eens of oneens zijn met een stelling. Per stelling is er een score van 1 (helemaal oneens) tot 6 (helemaal eens) te verdienen, waardoor de totale somscore op het meetinstrument loopt van 25 tot 150. Dit meetinstrument werd ontwikkeld i.s.m. de KdG Hogeschool en werd in januari 2020 wetenschappelijk gevalideerd i.s.m. de UA.

Aanvullend aan de empowerment-barometer voerde ArmenTeKort ook kwalitatief onderzoek (gesprekken met de buddy's zelf) uit. We gingen daarbij op zoek naar de elementen die nodig zijn om succesvol tot een proces van empowerment te komen.

Hoe werkt dit proces van empowerment precies?

Op basis van wat de buddy's zelf aangaven, vonden we dat er drie aspecten, synchroon aan elkaar, het empowermentproces beïnvloeden (zie Figuur 1 hieronder).

Het belangrijkste aspect is de relatie tussen de beide buddy's. Belangrijke pijlers hierbij zijn gelijkwaardigheid en menselijke interactie, waarbij beide buddy's elkaar aanvaarden en accepteren. Vanaf het moment waarop de beide buddy's elkaar (beginnen te) vertrouwen, kan een constructieve dialoog tussen hen beiden worden opgestart. Deze open, menselijke interactie leidt ertoe dat de kansbiedende buddy een steunpositie gaat innemen en deze steun is bepalend voor de kanszoekende buddy's om ontwikkelingen op mentaal of materieel vlak te gaan realiseren.

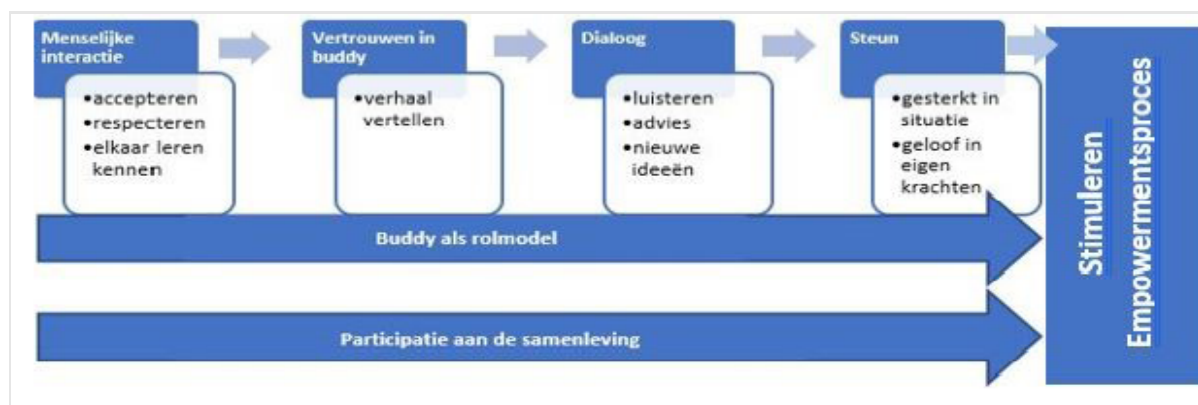
Naast dit hoofdproces vinden er tegelijkertijd nog twee bijkomende processen plaats. Daarbij zien we dat de kansbiedende buddy enerzijds dienst kan doen als rolmodel.

² In dat tweede geval bedoelen we hier dat de buddy's beslisten dat het traject 'succesvol' werd afgerond voor hen: dat ze het gevoel hadden dat de kanszoekende klaar was voor een volgende stap in zijn/haar leven en voldoende winst had gehaald uit het buddytraject.

³ Bv.: 'ik ben evenveel waard als een ander', 'ik weet waar ik goed in ben', 'ik voel me verbonden met andere mensen', ...

In dat geval inspireert de kansbiedende buddy (vaak onbewust) zijn/haar kanszoekende buddy door zich op een bepaalde manier te gedragen (bv. zelfzorg, gewoontes m.b.t. drankgebruik...). De kanszoekende buddy leert andere waarden, normen en levensstijlen kennen en neemt dit mee als inspiratiebron in zijn/haar eigen leven.

Anderzijds zorgt het buddyschap ervoor dat de kanszoekende buddy zich opnieuw meer betrokken voelt bij de samenleving, omdat hij of zij onder impuls van het buddyschap, de vertrouwde omgeving durft verlaten om (letterlijk en figuurlijk) nieuwe paden te ontdekken. Die deelname aan de maatschappij vormt eveneens een belangrijke sleutel in het empowermentproces⁴.

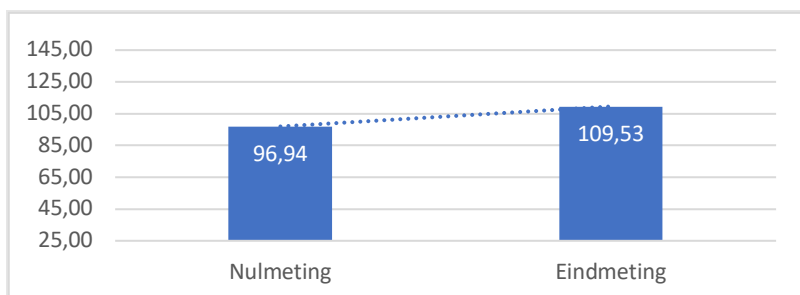
Figuur 1: Empowermentprocessen bij kanszoekende buddy's (Van Elsen, 2017, p.43)

Komen kanszoekende buddy's meer empowered uit het buddytraject?

In Figuur 2 hieronder staat voor de 51 correct afgeronde duo's afgebeeld welke gemiddelde score ze behaalden op de nulmeting enerzijds en de eindmeting anderzijds. Aan de start van een traject bedroeg de empowermentscore gemiddeld 96,94 (SD=17,53), op het einde van het traject was dit verhoogd tot 109,53 (SD=19,82). Analyses wijzen uit dat het verschil tussen beide waarden statistisch significant⁵ is, dit wil zeggen dat kanszoekende buddy's wel degelijk meer empowered uit het buddytraject stappen tegenover hoe ze in het proces stappen. Aanvullende analyses tonen aan dat dit versterkingsproces al vroeg start. Na zes maanden in een buddytraject zien we een toename van de gemiddelde empowermentscore tegenover de gemiddelde empowermentscore gemeten aan de start van het traject.

⁴ Van Elsen, S. (2017). *Kwalitatief onderzoek naar empowered outcomes bij de deelnemers aan het ATK-buddytraject*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen [masterproef].

⁵ O.b.v. een paired t-test ($t(50)=-3,17, p<.001$).

Figuur 2: Verschil tussen de gemiddelde empowermentscore aan het begin van het traject (nulmeting) en op het einde van het traject (eindmeting) (n=51)

Wanneer wordt afgestapt van dit geaggregeerde analyseniveau en naar de cases op individueel niveau wordt gekeken, valt het op dat er grote verschillen zijn tussen de trajecten (en dus tussen kanszoekende buddy's) onderling. De best scorende kanszoekende gaat maar liefst 66 punten vooruit op de schaal; de slechtst scorende persoon staat op het einde van het traject 65 punten lager op de schaal dan aan het begin. Van de 51 trajecten zijn er 36 kanszoekenden (71%) die vooruitgaan, terwijl 15 kanszoekenden (29%) dalen.

Niet iedereen lijkt dus op een succesvolle manier tot een proces van empowerment te komen. Om hier een duidelijker beeld rond te krijgen, neemt ArmenTeKort deze vragen in de toekomst mee op in het onderzoek.

Zijn de statistisch significante verschillen ook significant in de praktijk?

Wat betekent de evolutie die geschetst is in bovenstaande paragraaf voor de kanszoekende buddy's in hun alledaagse leven? Zijn de gevonden verschillen naast statistisch significant ook praktisch significant? Indien ja, hoe uit zich dat dan concreet? Om deze vragen te beantwoorden, maken we opnieuw gebruik van de kwalitatieve data die we verzamelden via interviews en afrondingsgesprekken. In zulke gesprekken wordt er bij de buddy's zelf gepeild hoe zij de evolutie ervaren hebben.

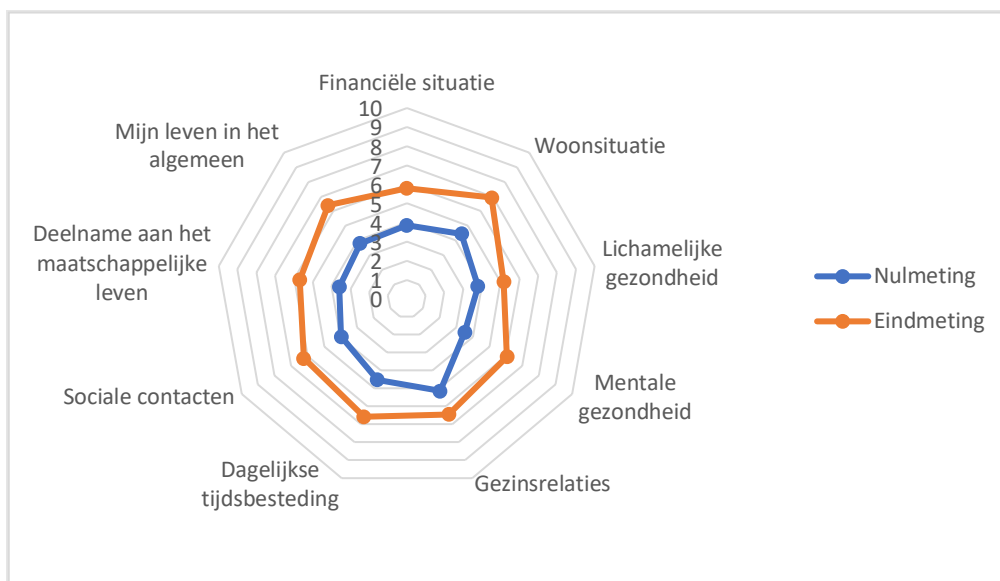
De kwalitatieve data die op bovenstaande manier worden ingezameld, tonen aan dat de buddy's tijdens en na een buddytraject wel degelijk veranderingen opmerken in hun dagelijks leven. Deze veranderingen passen vaak in het zogenaamde 'stepping stone'-proces, waarbij stap voor stap vooruitgang wordt geboekt⁶. In veel gevallen start dit proces met het terugvinden van de eigenwaarde en het opbouwen van zelfvertrouwen. Mensen voelen zich beter en geloven opnieuw in hun eigen kunnen. Ze staan contentier in het leven⁷. Dat laatste zien we bevestigd in de kwantitatieve data verzameld via de impactvragenlijst.

In Figuur 3 hieronder wordt, voor alle 51 correct afgeronde trajecten, weergegeven hoe tevreden ze zijn op een aantal levensdomeinen (gemeten op een schaal van 0-10). Net als bij empowerment, zien we een stijging op alle levensdomeinen wanneer we kijken naar de gemiddelde scores aan de start van een traject vergeleken met de gemiddelde scores aan het einde van een traject.

⁶ Slaets, M. (2021). *Analyse en standaardisering van de afrondingsgesprekken na 2 jaar buddieschap*. Brussel: VUB [masterproef].

⁷ Van Elsen, S. (2017). *Kwalitatief onderzoek naar empowered outcomes bij de deelnemers aan het ATK-buddytraject*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen [masterproef].

De toename varieert van 1,30 (gezinsrelaties) tot 2,61 (leven in het algemeen) en is voor alle domeinen significant. De grootste winsten worden gemaakt op domeinen waar de mentale versterking die empowerment teweegbrengt kan doorwerken, nl. mentale gezondheid (+2,55) en het leven in het algemeen (+2,61).

Figuur 3: Verschil tussen de gemiddelde tevredenheidsscore aan het begin van het traject (nulmeting) en op het einde van het traject (eindmeting) (n=46-50).

De volgende stappen in het stepping stone-proces bevatten meer concrete gedragsveranderingen. Wat dit precies inhoudt, is voor elke buddy uiteenlopend. Sommige buddy's durven weer buiten komen, anderen zetten zelfzorg op de eerste plaats, nog anderen ondernemen acties om hun netwerk uit te breiden of opnieuw deel te nemen aan de samenleving. Ook acties op grote levensdomeinen (bv. veranderingen in woon- of werksituatie) komen op de radar van de kanszoekenden.

Kunnen we deze conclusies veralgemenen naar alle afgeronde trajecten?

De bevindingen die hierboven naar voor werden geschoven zijn gebaseerd op de 51 trajecten voor wie een nulmeting en eindmeting voor handen zijn. Echter, deze trajecten vertegenwoordigen slechts 20% van alle 248 afgeronde trajecten. Kunnen we de gevonden conclusies breder trekken naar alle afgeronde trajecten? Om dat te kunnen doen, moeten we nagaan of de 51 correct afgeronde trajecten een representatieve steekproef zijn van alle afgeronde trajecten.

We moeten met andere woorden nagaan of deze trajecten en de kanszoekende buddy's die deel uitmaken van deze trajecten al dan niet verschillen van de andere afgeronde trajecten en buddy's.

Wanneer we gaan kijken naar de kanszoekende buddy's in de buddytrajecten, zien we dat er flink wat gelijkenissen zijn tussen buddy's in afgeronde trajecten en buddy's in correct afgeronde trajecten.

In Tabel 1 hieronder staan een aantal karakteristieken van de buddy's weergegeven. Zowel wat betreft leeftijd als geslacht is er geen verschil tussen de buddy's in de afgeronde trajecten en de buddy's in de correct afgeronde trajecten. Ook naar empowermentsscores toe zijn er geen significante verschillen te noteren tussen beide groepen⁸. Op basis van de gegevens in Tabel 1 lijken we in eerste instantie te kunnen concluderen dat de groep van 51 correct afgeronde trajecten wel degelijk representatief is voor alle afgeronde trajecten. Een belangrijke lacune is echter dat we momenteel niet beschikken over vergelijkbare gegevens op trajectniveau. Misschien hadden de 51 kanszoekende buddy's uit de correct afgeronde trajecten meer of kwalitatief betere contacten met hun buddy? Kortom, hoewel de eerste signalen in dit verband positief zijn, wachten we graag af op meer aanvullende gegevens om definitieve uitspraken te kunnen doen naar representativiteit, en dus naar veralgemening, toe.

Tabel 1: Karakteristieken van KZ buddy's in afgeronde trajecten versus correct afgeronde trajecten

	Afgeronde trajecten	Correct afgeronde trajecten
Leeftijd	38,33	40,82
Geslacht (man = 1)	0,47	0,41
Empowermentsscore start	100,22	96,94
Empowermentsscore einde	109,37	109,53

Wat zijn de volgende stappen in het onderzoekstraject?

Alle bovenstaande gegevens scheppen een gunstig beeld over wat er op vlak van empowerment gebeurt met kanszoekende buddy's nadat ze een buddytraject hebben afgerond bij ArmenTeKort. Er blijven echter nog een aantal vragen onbeantwoord. Op deze vragen willen we in de toekomst graag een onderbouwd antwoord kunnen geven. Momenteel zijn we hiervoor de nodige data aan het verzamelen.

Concreet gaat het om volgende vraagstukken:

- Representativiteit: kunnen we de conclusies die hierboven geschetst zijn met zekerheid doortrekken naar alle afgeronde trajecten?
- Causaliteit: kunnen we de bevindingen die hierboven worden beschreven meer expliciet linken aan het buddieschap van ArmenTeKort en zo de concrete contributie van het buddytraject aan de evolutie die kanszoekende buddy's doormaken helder krijgen?
- Wat zijn de kritische succes- en faalfactoren om tot een stijging in empowerment te komen?
- Wat is het effect van dit verhoogde niveau van empowerment op de concrete levenssituatie van kanszoekende buddy's en slagen ze erin om structurele veranderingen op te zetten in deze domeinen?

⁸ Sommige van de trajecten die werden afgerond hebben OF een nulmeting OF een eindmeting ingevuld (maar nooit allebei tegelijk en daarom zijn het geen correct afgeronde trajecten). Het is deze informatie die wordt vergeleken met de correct afgeronde trajecten. Concreet gaat het om 27 nulmetingen en 52 eindmetingen.